

Spraak-, stem- en taalstoornissen

Informatie voor patiënten

Informatie
voor patiënten

Uw behandelend arts heeft voorgesteld om vanwege uw spraak- en/of klachten een onderzoek en of behandeling door de KNO-arts te laten verrichten. Deze folder geeft u informatie over wat de KNO-arts in CWZ met u bespreekt, zodat u zich kunt voorbereiden op het gesprek of na het gesprek alles nog eens rustig kan nalezen.

Wat is een spraakstoornis?

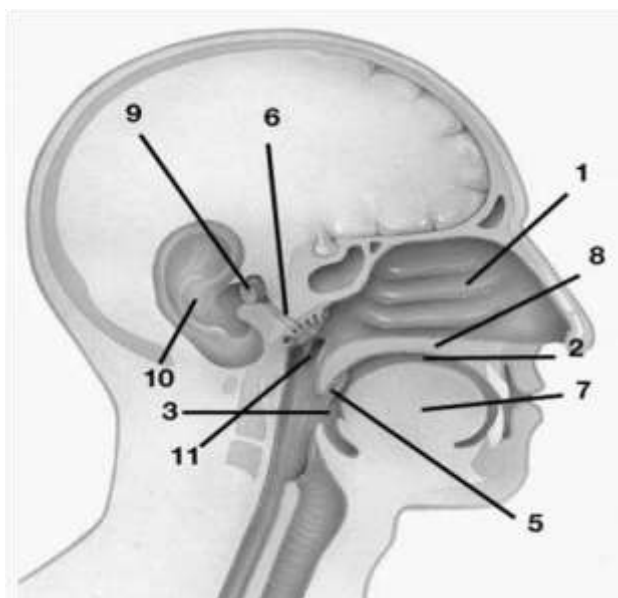
Spraakstoornissen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Een spraakstoornis kan zich op verschillende manieren uiten. Een kind kan bijvoorbeeld helemaal niet (beginnen met) praten, door de neus praten of stotteren. Soms heeft een kind moeite met het uitspreken van bepaalde klanken. Moeilijke klanken zoals 'sch' of de 'r' hoeft een kind overigens pas op een leeftijd van zeven jaar te beheersen.

Omdat de spraakontwikkeling belangrijk is voor het totale ontwikkelingsproces van kinderen, hebben kinderen met een spraakstoornis kans achterop te raken. Het kind kan moeite hebben met het onthouden van dingen en kan trager zijn in het denken. Ook de sociaal-emotionele ontwikkeling kan achterstand oplopen.

Spraakstoornissen komen niet alleen bij kinderen voor, ook volwassenen kunnen er last van hebben.

De meest voorkomende spraakstoornissen zijn stotteren en articulatiestoornissen (dysartrie; dysglossie en dyslalie).

Spraakstoornissen hangen nauw samen met taalstoornissen.

Anatomie van de neus-, keel- en mondholte

1. Neusholte
2. Mondholte
3. Keelholte
4. Keelamandelen
5. buis van Eustachius naar keelholte
6. tong
7. Ghemelte
8. Trommelvlies
9. Oor
10. opening buis van Eustachius

Oorzaken van spraakstoornissen

De oorzaken van spraakstoornissen zijn in twee groepen te verdelen: het gaat meestal om afwijkingen aan de spraakorganen of een onjuist gebruik van deze organen.

- Bij afwijkingen in de mond of keel kunnen bepaalde klanken soms niet goed gevormd worden. Zulke afwijkingen komen meestal al op jonge leeftijd aan het licht, bijvoorbeeld als een kind geboren wordt met schisis (een hazenlip, kaak- en/of gehemeltaspleet). Ook stembandafwijkingen zijn een mogelijke oorzaak. Verder kan een kind een te grote neusamandel hebben, waardoor het 'door de neus' praat. Deze uitdrukking is feitelijk onjuist, omdat de doorgang via de neus juist verstopt is. De arts kan dan voorstellen om de neusamandel te verwijderen.
- Een andere oorzaak is een neuslek. Hierbij is het gehemelte aan de korte kant. Een neuslek veroorzaakt juist echt 'door de neus' praten. Meestal worden er echter geen afwijkingen aan de spraakorganen gevonden, maar ligt de oorzaak in een verkeerd gebruik van die organen.
- U hebt bijvoorbeeld de gewoonte om uw mond iets open te houden, waardoor de lipspieren verslapt zijn. Oefeningen om de spieren te versterken helpen dan om beter te gaan spreken.
- Een oorzaak die niet direct met de spraakorganen te maken heeft maar wel spraakproblemen kan veroorzaken, is een gehoorstoornis (slechthorendheid of doofheid).
- Ten slotte kunt u een ziekte of handicap hebben die spraakproblemen veroorzaakt, zoals de ziekte van Parkinson of multiple sclerose (MS).

Spraakstoornissen bij kinderen

Hoe belangrijk is spreken?

Spreken is voor kinderen al vrij snel een belangrijk communicatiemiddel. Kinderen die slecht spreken kunnen zich vaak niet goed uiten. In ernstige gevallen kan dit tot moeilijk gedrag of driftbuien leiden. Wanneer een kind begint met 'leren', dan wordt taal heel belangrijk: de meeste kennis verwerft een kind door informatie via taal. Maar niet alleen spraak en taal zijn van belang. Ook een afwijkende stem kan een kind slecht verstaanbaar maken, hierdoor kan dus eveneens het contact met de omgeving bemoeilijkt worden. Het geluid van de stem wordt gemaakt in het strottenhoofd (adamsappel) door het trillen van de stembanden. Dit zijn plooiën, die naar elkaar toe bewogen kunnen worden en dan in trilling worden gebracht door de uitademingslucht. Van het geluid dat in het strottenhoofd gemaakt wordt, maken we klanken door bewegingen van mond en keel. Strottenhoofd, mond en keel vormen samen onze spraakorganen.

Bij afwijkingen in de mond of de keel kan een kind bepaalde klanken soms niet goed vormen. Uw KNO-arts zal daarom de spraakorganen van uw kind onderzoeken. Wanneer er afwijkingen gevonden worden, zal worden besproken wat er aan gedaan kan worden. Heeft uw kind bijvoorbeeld een grote neusamandel, waardoor het 'door de neus' (gesloten nasaal) praat, dan kan uw KNO-arts voorstellen de neusamandel te verwijderen. Het kan ook zijn dat het verhemelte van uw kind aan de korte kant is; dan praat het ook door de neus (dit keer open nasaal, 'neuslek').

Meestal worden er echter geen afwijkingen aan de spraakorganen gevonden, maar ligt de oorzaak van de spraakstoornis aan een onjuist gebruik van deze organen. Het kan bijvoorbeeld zijn, dat een kind de gewoonte heeft om de mond open te houden, waardoor de lipspieren verslapt zijn. Uw KNO-arts kan u in deze gevallen adviseren over eenvoudige spelletjes, waardoor uw kind zijn spieren oefent. Helpt dit niet voldoende of zijn de problemen wat ingewikkelder, dan kan uw kind verwezen worden naar een logopedist voor gerichte oefentherapie. Overigens hoeft een kind bepaalde klanken zoals 'sch' of de 'r' pas met 7 jaar te beheersen.

Tevens zal uw KNO-arts er altijd op letten of uw kind goed hoort. Een slecht gehoor kan ook een oorzaak van niet goed spreken zijn.

Stotteren

Stotteren komt veel voor. Lang niet alle kinderen, die als kleuter stotteren, blijven dit doen. Kleine kinderen hebben vaak veel te vertellen, maar zijn nog niet zo bedreven in het spreken en gaan dan stotteren. Als ouder hoeft u zich hier niet ongerust over te maken. Sommige kinderen hebben meer aanleg voor stotteren dan anderen. Komt stotteren in de familie voor, dan is de kans groter dat kinderen blijven stotteren. In dit geval is het wel verstandig om vroeg aan de bel te trekken. Dit moet u ook doen, wanneer u merkt dat het kind zelf door heeft dat het niet goed uit zijn woorden kan komen, wanneer het dingen gaat vermijden, of wanneer het lichamelijk reageert tijdens het stotteren bijvoorbeeld door het maken van bewegingen of door transpireren. Uw kno-arts zal u na een gesprek en na onderzoek van uw kind wellicht kunnen geruststellen en u enige adviezen geven over uw manier van praten met uw kind. Het is ook mogelijk dat voor verdere begeleiding een doorverwijzing naar een logopedist/stottertherapeut noodzakelijk is.

Stemstoornissen

Kinderheesheid

Wanneer er afwijkingen zijn van de stembanden, dan is het niet mogelijk een goed geluid te maken. Uw KNO-arts zal de stembanden proberen te onderzoeken met een spiegeltje dat in de mond van het kind gehouden wordt. Wanneer dit moeilijk gaat, dan kan zondig met een dun slangetje (fibroscoop) gekeken worden, dat via de neus in de keelholte van het kind wordt gebracht. In enkele gevallen kan verder onderzoek in narcose nodig zijn. Meestal worden aan de stembanden van het kind geen afwijkingen gevonden, maar blijken de stembanden bij spreken niet goed te sluiten, waardoor er teveel lucht bij spreken ontsnapt. Dit horen wij dan als heesheid.

Een kind kan leren de stem beter te gebruiken. Dit is voor de meeste kinderen wel heel moeilijk, vooral omdat zij zelf vaak geen last van de heesheid hebben. Uw KNO-arts zal u vertellen hoe dit verbeterd kan worden. Wanneer u en uw kind hiervoor voelen, kan u verwezen worden naar een logopedist bij u in de buurt.

Bij verkeerd stemgebruik kunnen de stembanden plaatselijk dikker worden. Er ontstaan dan de zgn. stemandknobbeltjes, die bij een beter gebruik van de stem weer verdwijnen. Gelukkig gaan de meeste kinderen hun stem na de puberteit 'vanzelf' beter gebruiken, de stembanden zijn dan gegroeid en (deze langere stembanden) worden makkelijker gebruikt. Het is belangrijk, dat een kind bij heesheid zijn stem niet forceert door veel schreeuwen en gillen of door het maken van rare stemmetjes.

Taalstoornissen

Een kind leert zijn moedertaal al heel vroeg. In het eerste jaar oefent het al bepaalde klanken en de zinsmelodie van de moedertaal. Rond de eerste verjaardag moet een kind zijn eerste woordje gaan spreken (vaak mama). Als een kind 2 jaar is moeten er zinnestjes van twee woordjes gesproken worden. Tot circa 6 jaar is een kind gevoelig voor het leren van taal, het leert dit veel makkelijker dan een volwassene. Voor ouders is het vaak moeilijk om te weten of hun kind voldoende spreekt. Vergelijking met andere kinderen, de mening van een peuterspeelzaalleidster of van de consultatiebureauarts kan u dan helpen. Wanneer u zich zorgen maakt over de taalontwikkeling van uw kind, dan zal de KNO-arts uw kind onderzoeken om een oorzaak voor een achterstand in taalontwikkeling te vinden. Vooral het gehoor van uw kind krijgt aandacht. Slechthorendheid, ook als dit tijdelijk is, kan de oorzaak zijn van een slechte taalontwikkeling. Uw KNO-arts kan, afhankelijk van wat er gevonden is, een bepaalde therapie voorstellen, bijvoorbeeld het plaatsen van trommelvliesbuisjes. Misschien moet er nog meer onderzoek gebeuren, zoals een taaltest, zodat beter bekend wordt hoe de taal van uw kind is. Ook is het mogelijk, dat doorverwezen wordt naar een team met meer specialisten. Misschien acht uw KNO-arts het raadzaam de taal van uw kind door een logopedist te laten stimuleren.

Speelgoed voor kinderen met spraak- en taalstoornissen

Bij kinderen met een spraakstoornis is het belangrijk om het spreken te stimuleren. Dit kan bijvoorbeeld door bij het spelen alle voorwerpen en situaties waarmee het kind te maken heeft duidelijk bij naam te noemen. Verder kunt u alle klanken die het kind maakt herhalen. Het kind wordt daardoor aangemoedigd om terug te praten. Als het kind op die manier voldoende gestimuleerd wordt kan het geleidelijk zijn eigen klanken en die uit de omgeving gaan nabootsen. Bij oudere kinderen is het belangrijk dat ze genoeg tijd krijgen om woorden te testen en uit te spreken. Laat het kind uitpraten en luister naar wat het te zeggen heeft. Cassettebandjes met tekst op muziek kunnen kinderen met spraak- en taalstoornissen helpen om de gesproken taal in zich op te nemen, bijvoorbeeld door met bekende liedjes mee te zingen. Ook een geluidenkwartet heeft die functie. De taalontwikkeling wordt gestimuleerd door het oefenen van het taalbegrip, training van het geheugen en training van de woordenschat, zinsbouw en uitspraak. Geschikte spelletjes waarbij taal, luisteren en geheugen een rol spelen zijn taalmemory, galgje, scrabble en rebussen.

Patiënten- en belangenorganisaties spraak- en taalstoornissen

Er zijn verschillende organisaties die de belangen behartigen van kinderen en volwassenen met spraak-, stem- en taalstoornissen.

De BOSK, Vereniging van Motorisch Gehandicapten en hun Ouders, heeft een Werkgroep Spraak-/Taalstoornissen die zich met name richt op ouders van kinderen en jongeren met spraak- en taalstoornissen. De Werkgroep organiseert ouder- en studiedagen. Daarnaast worden brochures en folders uitgebracht.

Churchilllaan 11 2 hg; 3527 GV UTRECHT

Postbus 3359 ; 3502 GJ UTRECHT

Telefoon: (030) 245 90 90 ; Fax: (030) 231 38 72

E-mail info@bosk.nl

Website: www.bosk.nl

De Federatie van Ouders van Slechthorende Kinderen en van Kinderen met Spraak-taalmoelijkheden (FOSS) bestaat uit ouderraden van scholen van de betreffende kinderen. De federatie wil de integratie van kinderen en jongeren met spraak- en taalstoornissen in het reguliere onderwijs bevorderen. Verder kunt u bij de FOSS informatie krijgen over recente ontwikkelingen op het terrein van spraak- en taalstoornissen, geschikte hulpmiddelen en dergelijke.

De Molen 89 A; 3995 AW HOUTEN

Postbus 14 ; 3990 DA HOUTEN

Telefoon: (030) 234 06 63 ; Fax: (030) 636 06 89

E-mail foss@hetnet.nl

Website: www.foss.nvvs.nl

De Nederlandse Federatie Stotteren (NFS) heeft een Stotter Informatie Centrum waar u terecht kunt voor telefonische en schriftelijke informatie over alles wat met stotteren te maken heeft. De NFS organiseert ook cursussen, lezingen en lotgenotencontact voor stotteraars en ouders van stotterende kinderen.

Mgr van de Weteringstr 134; 3581 EN UTRECHT

Postbus 119 ; 3500 AC UTRECHT

Telefoon: (030) 233 33 36 ; Fax: (030) 288 52 88

E-mail nfs@stotteren.nl

Website: www.stotteren.nl

Vragen

Als u na het lezen van de informatie nog vragen heeft, schrijf deze dan op of vraag iemand met u mee te gaan. De KNO-arts beantwoordt graag uw vragen over uw afspraak- en / of stemklachten en de behandeling daarvan.

Bericht van verhindering

Bent u op het afgesproken tijdstip verhinderd, bel dan zo snel mogelijk de polikliniek KNO. Er kan dan nog een andere patiënt in uw plaats komen.

Afspraken

Uw afspraaktijd op de polikliniek KNO, B66 is:

.....dag

om uur.

Adres en telefoonnummer

Canisius Wilhelmina Ziekenhuis
Weg door Jonkerbos 100
6532 SZ Nijmegen

Polikliniek KNO (B66)

Telefoon (024) 365 82 25

Website: www.kno.cwz.nl